

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)
z dnia 7 czerwca 2005 r. *

W sprawie C-17/03

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez College van Beroep voor het bedrijfsleven (Niderlandy) postanowieniem z dnia 13 listopada 2002 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 16 stycznia 2003 r., w postępowaniu

Vereniging voor Energie, Milieu en Water,

Amsterdam Power Exchange Spotmarket BV,

Eneco NV

przeciwko

Directeur van de Dienst uitvoering en toezicht energie,

* * Język postępowania: niderlandzki.

przy udziale:

Nederlands Elektriciteit Administratiekantoor BV, dawniej Samenwerkende ElektriciteitsProductiebedrijven NV,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, P. Jann, C.W.A. Timmermans i A. Rosas (sprawozdawca), prezesi izb, J.P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, M. Ilešić, J. Malenovský i U. Löhms, sędziowie,

rzecznik generalny: C. Stix-Hackl,
sekretarz: M.F. Contet, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 29 czerwca 2004 r.,

rozważywszy uwagi na piśmie przedłożone:

— w imieniu Vereniging voor Energie, Milieu en Water przez I. VerLoren van Themaat i M. het Lam, advocaten,

- w imieniu Amsterdam Power Exchange Spotmarket BV przez P. W. A. Goes, advocaat,
- w imieniu Eneco NV, przez J.J. Feenstra, advocaat,
- w imieniu Nederlands Elektriciteit Administratiekantoor BV przez J. de Pree i Y. de Vries, advocaten,
- w imieniu rządu niderlandzkiego przez H.G. Sevenster, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu francuskiego przez G. de Bergues'a i C. Lemaire'a, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu fińskiego przez T. Pynnę i A. Guimaraes-Purokoski, działające w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu norweskiego przez K. B. Moena i I. Djupvik, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez H. Støvlbæka, M. Van Beeka i A. Bouqueta, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 28 października 2004 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni, po pierwsze, art. 86 ust. 2 WE oraz po drugie, art. 7 ust. 5 dyrektywy 96/92/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 grudnia 1996 r. dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz.U. 1997, L 27, str. 20, zwanej dalej „dyrektywą”).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach postępowania pomiędzy przedsiębiorstwami Vereniging voor Energie, Milieu en Water, Amsterdam Power Exchange Spotmarket BV oraz Eneco NV a Directeur van de Dienst uitvoering en toezicht energie (dyrektorem urzędu ds. wprowadzenia w życie i kontroli nad zaopatrywaniem w energię, zwanym dalej „DTE” lub „podmiotem kontrolującym zarządzanie siecią”) w przedmiocie wydanej przez niego decyzji, zastrzegającej na zasadzie

pierwszeństwa dla Nederlands Elektriciteit Administratiekantoor BV (zwanej dalej „NEA”), występującej, w chwili wszczęcia postępowania przed sądem krajowym, pod nazwą Samenwerkende ElektriciteitsProductiebedrijven NV (zwaną dalej „SEP”), część mocy transgranicznej sieci na przywóz energii elektrycznej do Niderlandów.

Ramy prawne

Prawo wspólnotowe

- 3 Dyrektywa stanowi drugą fazę liberalizacji rynku energii elektrycznej we Wspólnocie Europejskiej. Zgodnie z jej motywem 2 zmierza ona do urzeczywistnienia konkurencyjnego rynku wewnętrznego energii elektrycznej.
- 4 W myśl motywu 4 dyrektywy „[u]stanawianie rynku wewnętrznego energii elektrycznej jest szczególnie ważne dla zwiększenia wydajności produkcji, przesyłu i dystrybucji tego produktu, poprzez wzmacnianie bezpieczeństwa dostaw i konkurencyjności gospodarki europejskiej [...]”.
- 5 Zgodnie z brzmieniem motywu 5 tej dyrektywy, „[r]ynek wewnętrzny energii elektrycznej powinien być wprowadzany stopniowo, w celu umożliwienia przemysłowi przystosowania się w sposób elastyczny i uporządkowany do swojego nowego środowiska oraz z uwzględnieniem istniejącego zróżnicowania organizacji systemów elektroenergetycznych”.
- 6 Motyw 25 dyrektywy stanowi, iż „[k]ażda sieć przesyłowa musi być [w sposób scentralizowany] zarządzana i kontrolowana, w celu zapewnienia bezpieczeństwa,

wiarygodności i efektywności systemu w interesie producentów i ich odbiorców; dlatego powinien być wyznaczony operator systemu przemysłowego, który zapewni jego eksploatację, utrzymanie i, jeśli to konieczne, rozbudowę systemu; działania operatora systemu muszą być obiektywne, przejrzyste i niedyskryminacyjne”.

- 7 Ostatni motyw tej dyrektywy stanowi, iż: „[n]iniejsza dyrektywa stanowi dalszy etap liberalizacji; mimo jej wprowadzenia w życie niektóre przeszkody w handlu energią elektryczną między państwami członkowskimi pozostaną; dlatego propozycje, mające na celu poprawę funkcjonowania rynku wewnętrznego energii elektrycznej, mogą być przedstawiane w świetle zdobytego doświadczenia [...]”.
- 8 Znajdujący się w rozdziale IV dyrektywy, zatytułowanym „Eksplatacja sieci przesyłowej”, art. 7 stanowi:

„1. Państwa członkowskie wyznaczają lub zwracają się do przedsiębiorstw będących właścicielami sieci przesyłowych o wyznaczenie, na okres określony przez państwa członkowskie, uwzględniając kwestie efektywności i równowagi gospodarczej, operatora systemu, który będzie odpowiedzialny za eksploatację, utrzymanie i, jeśli to konieczne, za rozbudowę sieci przemysłowej na danym obszarze, a także za połączenia z innymi sieciami, w celu gwarancji bezpieczeństwa dostaw.

2. Państwa członkowskie zapewniają opracowanie i podanie do publicznej wiadomości przepisów technicznych ustanawiających minimalne wymagania techniczne [dotyczące] projektowania i funkcjon[owania] w zakresie przyłączania

do sieci instalacji służących do wytwarzania, sieci rozdzielczych, urządzeń należących do odbiorców przyłączonych bezpośrednio, obwodów łączących i linii bezpośrednich. Wymagania te zapewniają współdziałanie sieci, są obiektywne i niedyskryminacyjne [...].

3. Operator systemu jest odpowiedzialny za zarządzanie przepływem energii w sieci przy uwzględnieniu wymiany z innymi przyłączonymi sieciami. W tym celu operator systemu jest odpowiedzialny za zapewnienie bezpieczeństwa sieci elektroenergetycznej, jej niezawodności i efektywności oraz, w tym kontekście, zapewnienia dostępności wszystkich niezbędnych służb pomocniczych.

[...]

5. Operator systemu powstrzymuje się od wszelkiej dyskryminacji wobec użytkowników sieci lub kategorii użytkowników sieci, w szczególności na korzyść własnych filii lub akcjonariuszy.

[...]”.

- 9 Artykuł 16 zdanie pierwsze dyrektywy, znajdujący się w rozdziale VII zatytułowanym „Organizacja dostępu do sieci”, stanowi, że przy organizacji dostępu do sieci, państwa członkowskie mogą wybrać pomiędzy procedurą negocjowanego dostępu do sieci a procedurą jedyne nabywcy. Zgodnie ze zdaniem drugim tego artykułu „[o]bie procedury są realizowane zgodnie z kryteriami obiektywnymi, przejrzystymi i niedyskryminacyjnymi”.

10 Artykuł 24 ust. 1 i 2 przewiduje, że:

„1. Państwa członkowskie, w których zobowiązania lub gwarancje funkcjonowania, przyznane przed wejściem w życie niniejszej dyrektywy, nie mogą być uznawane ze względu na przepisy niniejszej dyrektywy, mogą ubiegać się o system przejściowy, który może być przyznany przez Komisję z uwzględnieniem, między innymi, wielkości sieci i poziomu połączenia danej sieci, a także struktury przemysłu elektroenergetycznego. Komisja powiadamia państwa członkowskie o tych wnioskach przed podjęciem decyzji, z zachowaniem poufności. Decyzja ta zostaje opublikowana w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich*.

2. System przejściowy jest ograniczony czasowo i jest związany z wygaśnięciem zobowiązań lub gwarancji określonych w ust. 1. System przejściowy może zawierać odstępstwa od rozdziałów IV, VI i VII niniejszej dyrektywy. Wnioski o przyznanie systemu przejściowego powinny być złożone Komisji najpóźniej w rok po wejściu w życie niniejszej dyrektywy”.

Uregulowania krajowe

11 Zgodnie z art. 2 ustawy w sprawie regulacji wytwarzania, przywozu, przesyłu i sprzedaży energii elektrycznej (Elektricitetswet) z dnia 16 listopada 1989 r. (*Staatsblad* 1989, str. 535, zwanej dalej „EW z 1989 r.”), spółce wyznaczonej w tym celu (zwanej dalej „spółką wyznaczoną”) i jej koncesjonariuszom zostało przydzielone zadanie zagwarantowania niezawodnego i skutecznego funkcjonowania

publicznej dystrybucji energii elektrycznej po możliwie najniższych, uzasadnionych ze społecznego punktu widzenia kosztach.

- 12 Zgodnie z art. 34 EW z 1989 r. jedynie spółka wyznaczona była uprawniona do przywozu do Niderlandów energii elektrycznej przeznaczonej do publicznej dystrybucji.
- 13 W myśl art. 35 EW z 1989 r. spółka ta nie była upoważniona do zawierania kontraktów na przywóz energii elektrycznej przeznaczonej do publicznej dystrybucji bez zgody właściwego ministra. Minister ten mógł odmówić wydania zgody jedynie wówczas, gdy sprzeciwiał się temu interes w postaci należytego zaopatrywania w elektryczność i w energię elektryczną.
- 14 W rozumieniu art. 2, 34 i 35 EW z 1989 r., spółką wyznaczoną była SEP, w której prawa wstąpiła NEA z dniem 1 stycznia 2001 r.
- 15 Ustawa z dnia 2 lipca 1998 r. w sprawie uregulowania wytwarzania, przesyłu i dostawy energii elektrycznej (Elektriciteitswet) (*Staatsblad* 1998, str. 427, zwanej dalej „EW z 1998 r.”) dokonała transpozycji dyrektywy i uchyliła EW z 1989 r. z dniem 1 lipca 1999 r.
- 16 Po wejściu w życie EW z 1998 r. SEP przeniosła zarządzanie sieciami wysokiego napięcia na swoją spółkę córkę TenneT BV (zwaną dalej „TenneT”). W 2001 r.

własność tej sieci została przeniesiona na Saranne BV (zwaną dalej „Saranne”), również spółkę córkę SEP. W tym samym roku sukcesywnie państwo stało się właścicielem TenneT, a następnie Saranne.

- 17 Na podstawie art. 16 EW z 1998 r. TenneT ma za zadanie w szczególności budowę i utrzymywanie sieci, zagwarantowanie jej niezawodności i bezpieczeństwa, zagwarantowanie wystarczającej mocy rezerwowej i dostawę osobom trzecim energii elektrycznej przywożonej do Niderlandów oraz wywożonej z Niderlandów do innych krajów.
- 18 Zgodnie z art. 24 EW z 1998 r. operator systemu ma zapewnić dostęp do sieci na warunkach niedyskryminacyjnych producentom, pośrednikom, dostarczającym i kupującym energię elektryczną.
- 19 Nadzór nad zarządzaniem siecią i nad operatorem systemu został powierzony na podstawie EW z 1998 r. DTE. DTE podlegał z hierarchicznego punktu widzenia ministrowi spraw gospodarczych, który mógł mu wydawać wytyczne tak indywidualne, jak i ogólne.
- 20 Na podstawie między innymi art. 36 EW z 1998 r. DTE przyjmuje na wniosek operatora systemu warunki dostępu do sieci.

- 21 W związku z tym decyzją z dnia 12 listopada 1999 r. DTE przyjął warunki dotyczące zarządzania siecią do transgranicznego przesyłu energii elektrycznej (zwane dalej „kodeksem sieci”).
- 22 Na podstawie między innymi rozdziału 5 pkt 5.6.4 i 5.6.7 kodeksu sieci w 2000 r. na 3200 MW przywożonej mocy energii elektrycznej do rozdysponowania na liniach międzynarodowych 1500 MW zostało zarezerwowane na zasadzie pierwszeństwa na rzecz SEP na transmisję energii elektrycznej będącej przedmiotem kontraktów kupna zawartych przez SEP na podstawie art. 35 EW z 1989 r.
- 23 Chodzi o trzy kontrakty kupna energii elektrycznej zawarte przez SEP w celu wykonywania powierzonych jej zadań przewidzianych w art. 2 EW z 1989 r.
- 24 Kontrakty te zostały zawarte odpowiednio:
- w 1989 r. z Électricité de France na zakup 600 MW rocznie do dnia 31 marca 2002 r. oraz 750 MW rocznie od dnia 1 kwietnia 2002 r. do dnia 31 marca 2009 r.;
 - w 1989 r. z Preussen Elektra AG na zakup 300 MW rocznie do dnia 31 grudnia 2005 r.;

— w 1990 r. z Vereinigte Elektrizitätswerke Westfalen AG na zakup 600 MW rocznie do dnia 31 marca 2003 r. (te trzy kontrakty łącznie są zwane dalej „międzynarodowymi kontraktami SEP”).

25 Następnie przyznanie na zasadzie pierwszeństwa SEP rocznej mocy przesyłu transgranicznego energii elektrycznej w okresie po 2000 r. zostało wyraźnie uregulowane w ustawie przejściowej z dnia 21 grudnia 2000 r. dotyczącej sektora produkcji energii elektrycznej (Overgangswet elektriciteitsproductiesector), (*Staatsblad* 2000, str. 607, zwanej dalej „Overgangswet 2000”).

26 Zgodnie z art. 13 ust. 1 tej ustawy:

„Operator krajowej sieci wysokiego napięcia przyznaje spółce wyznaczonej, na jej wniosek, do dnia 31 marca 2005 r. maksymalnie 900 MW i od dnia 1 kwietnia 2005 r. do dnia 31 marca 2009 r. maksymalnie 750 MW w celu przesyłu energii elektrycznej, jeżeli przesył ten służy wykonaniu porozumień zawartych w 1989 r. i 1990 r. pomiędzy spółką wyznaczoną z jednej strony a Electricité de France, Preussen Elektra AG lub Vereinigte Elektrizitätswerke Westfalen AG z drugiej strony, w wersji z dnia 1 sierpnia 1998 r., o ile porozumienia te jeszcze obowiązują [...]”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

27 Spółki będące powodami w postępowaniu przed sądem krajowym wniosły zażalenie na przyjęcie przez DTE rozdziału 5 kodeksu sieci.

- 28 Decyzją z dnia 17 lipca 2000 r. DTE oddalił to zażalenie. Przyznał, że przyznane SEP pierwszeństwo stanowi utrudnienie w prawidłowym funkcjonowaniu rynku energii elektrycznej. Stwierdził również, że rzeczywista konkurencja na rynku produkcji energii elektrycznej w Niderlandach jest wciąż znacznie ograniczona, do tego stopnia, że konkurencja może praktycznie zaistnieć jedynie w odniesieniu do energii elektrycznej wytwarzanej za granicą. W tym kontekście przypomniał, że możliwa do rozdysponowania moc dla przesyłu transgranicznego wynosi 3200 MW oraz że wzrost tej mocy byłby kosztowny. W związku z tym stwierdził, że zastrzeżenie na okres odpowiadający obowiązywaniu kontraktów międzynarodowych SEP pociąga za sobą poważne ograniczenie możliwości przywozowych, a tym samym handlu energią elektryczną dla innych uczestników rynku.
- 29 Niemniej jednak w uzasadnieniu swojej decyzji DTE stwierdził, że chodzi o obowiązujące kontrakty długoterminowe zawarte przez SEP zgodnie z obowiązującym wówczas prawem oraz w wykonaniu usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym w rozumieniu art. 86 WE. Ponadto EW z 1998 r. nie zawiera żadnego przepisu, na podstawie którego można by było unieważnić kontrakty, a zatem zasadniczo muszą być one wykonywane. Rozwiązanie istniejących kontraktów wiązałoby się z niedopuszczalnym naruszeniem pewności prawa na niekorzyść stron, a także znaczną szkodą finansową. Poza tym wykonywanie tych kontraktów nie pokrywa przecież całej mocy przesyłu między państwowego.
- 30 Spółki będące powodami w postępowaniu przed sądem krajowym wniosły skargę na decyzję DTE do College van Beroep voor het bedrijfsleven. Podniosły, iż akt ten został wydany z naruszeniem art. 28 WE, 81 WE, 82 WE i 86 WE, z naruszeniem zasady niedyskryminacji zapisanej w art. 7 ust. 5 dyrektywy oraz w art. 24 EW z 1998 r., a także z naruszeniem zasady niedyskryminacji i zasady obiektywności. Decyzja ta nie uwzględnia również celu w postaci sprzyjania rozwojowi handlu na rynku energii elektrycznej w rozumieniu art. 36 wyżej wymienionej ustawy. Spółki będące powodami w postępowaniu przed sądem krajowym podniosły ponadto, że metoda przydziału przyjęta w kodeksie sieci powinna zostać zaklasyfikowana jako

„przepis techniczny”, w związku z czym powinna ona być zostać podana do informacji Komisji zgodnie z dyrektywą Rady 83/189/EWG z dnia 28 marca 1983 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w zakresie norm i przepisów technicznych (Dz.U. L 109, str. 8).

31 W tych okolicznościach College van Beroep voor het bedrijfsleven postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) a) Czy można powoływać się na art. 86 ust. 2 WE celem uzasadnienia faktu, że przedsiębiorstwu, do którego wcześniej należało zarządzanie usługami świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym, a które na tej podstawie zaciągnęło pewne zobowiązania, już po zakończeniu tego szczególnego zadania, które zostało mu powierzone, nadal przyznaje się szczególne uprawnienie celem umożliwienia mu wywiązania się z tych zobowiązań?

b) W przypadku odpowiedzi twierdzącej na to pytanie, czy mimo wszystko nie będzie nieważne uregulowanie, które przewiduje przyznanie na zasadzie pierwszeństwa w okresie dziesięciu lat (w sposób degresywny) od połowy do ćwierci mocy przesyłu transgranicznego energii elektrycznej danemu przedsiębiorstwu, jako że

— nie jest ono proporcjonalne do interesu publicznego, któremu służy;

— wywiera wpływ na handel w sposób sprzeczny z interesem Wspólnoty?

- 2) a) Czy art. 7 ust. 5 dyrektywy należy interpretować w ten sposób, iż wyrażona w nim zasada niedyskryminacji ogranicza się do nakazania operatorowi systemu powstrzymania się od wszelkiej dyskryminacji przy przydzielaniu dostępu do sieci poprzez przepisy techniczne?

Czy w danym przypadku sposób przydziału w odniesieniu do mocy przesyłu transgranicznego energii elektrycznej powinien zostać zaklasyfikowany jako przepis techniczny w rozumieniu powyższego przepisu?

- b) Jeżeli sposób przydziału powinien zostać zaklasyfikowany jako przepis techniczny lub jeżeli art. 7 ust. 5 dyrektywy nie ogranicza się do przepisów technicznych, to czy uregulowanie, które przyznaje na zasadzie pierwszeństwa moc przesyłu transgranicznego na potrzeby kontraktów zawartych w ramach wykonywania szczególnych zadań w interesie publicznym, jest zgodne z zasadą niedyskryminacji wyrażoną w tym artykule?”.

W przedmiocie pytania drugiego

- 32 Przez drugie pytanie, które należy rozpatrzyć w pierwszej kolejności, sąd krajowy usiłuje dowiedzieć się w istocie, czy zakaz dyskryminacji przewidziany w art. 7 ust. 5 dyrektywy stoi na przeszkodzie takim środkom, jak środki zawarte w pkt 5.6.4 oraz

5.6.7 kodeksu sieci, a także w art. 13 ust. 1 Overgangswet 2000 (zwanym dalej „spornymi środkami”), które przyznają SEP na zasadzie pierwszeństwa część mocy przywozowej energii elektrycznej, w celu umożliwienia jej wykonania zobowiązań wynikających z kontraktów międzynarodowych zawartych przez nią w trakcie wykonywania zadań polegających na zagwarantowaniu niezawodnego i skutecznego funkcjonowania publicznej dystrybucji energii elektrycznej po możliwie najniższych, uzasadnionych ze społecznego punktu widzenia kosztach.

- 33 W pierwszej kolejności należy stwierdzić, iż art. 7 ust. 5 dyrektywy dotyczy operatora krajowego systemu przesyłowego energii elektrycznej (wyrok z dnia 14 kwietnia 2005 r. w sprawach połączonych C-128/03 i C-129/03 AEM i AEM Torino, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, pkt 56). Mimo iż najwyraźniej kodeks sieci przyjęty przez DTE nie może być przypisany niderlandzkiemu operatorowi systemu przesyłowego energii elektrycznej TenneT, sąd krajowy kieruje do Trybunału pytanie dotyczące zakresu tego przepisu.
- 34 W ramach ustanowionej na mocy art. 234 WE współpracy pomiędzy Trybunałem a sądami krajowymi jedynie do sądu krajowego należy ocena na podstawie szczególnych okoliczności danej sprawy zarówno tego, czy dla wydania wyroku konieczne jest wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, jak i znaczenia dla sprawy pytań prejudycjalnych przedstawionych Trybunałowi. Nieuwzględnienie przez Trybunał przedstawionego przez sąd krajowy wniosku jest możliwe jedynie wówczas, gdy w sposób oczywisty okazuje się, że wykładnia prawa wspólnotowego, o dokonanie której się zwrócono, nie pozostaje w jakimkolwiek związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem postępowania przed sądem krajowym lub że pytanie jest ogólne lub hipotetyczne (zob. w szczególności wyroki z dnia 5 grudnia 1995 r. w sprawie C-415/93 Bosman, Rec. str. I-4921, pkt 59–61; z dnia 27 listopada 1997 r. w sprawie C-369/95 Somalfruit i Camar, Rec. str. I-6619, pkt 40–41 oraz z dnia 13 lipca 2000 r. w sprawie C-36/99 Idéal tourisme, Rec. str. I-6049, pkt 20).
- 35 Z okoliczności postępowania przed sądem krajowym wynika, że operator sieci przyjął konkretne środki, odmawiając dostępu do sieci co najmniej jednej ze spółek

będących powodem w postępowaniu przed sądem krajowym, a mianowicie Eneco NV na podstawie pkt 5.6.4 lub 5.6.7 kodeksu sieci. A zatem sąd krajowy miał podstawy ku temu, aby przyjąć, iż wykładnia art. 7 ust. 5 dyrektywy jest niezbędna dla rozstrzygnięcia toczącej się przed nim sprawy. W związku z powyższym należy dokonać wykładni tego przepisu pod kątem pkt 5.6.4 lub 5.6.7 kodeksu sieci.

36 W zakresie w jakim postępowanie przed sądem krajowym dotyczy przepisów krajowych, które nie mogą zostać przypisane operatorowi systemu, należy odwołać się również do art. 16 dyrektywy. Otóż z tego przepisu wynika, że przy organizacji dostępu do sieci państwa członkowskie mogą wybrać pomiędzy procedurą negocjowanego dostępu do sieci a procedurą jednego nabywcy, przy czym obie procedury powinny być realizowane zgodnie z kryteriami obiektywnymi, przejrzystymi i niedyskryminacyjnymi (ww. wyrok w sprawie AEM i AEM Torino, pkt 57). A zatem wspomniany powyżej art. 16 zakazuje państwom członkowskim organizacji dostępu do sieci w sposób dyskryminacyjny.

37 Artykuł 13 ust. 1 Overgangswet 2000, na podstawie którego w latach 2001 i następnych operator systemu przyznaje SEP, na zasadzie pierwszeństwa, dostęp do sieci do transgranicznego przesyłu energii elektrycznej, został przyjęty po wniesieniu skargi do sądu krajowego. W związku z tym należy zbadać ten przepis pod kątem zasady niedyskryminacji przewidzianej w art. 16 dyrektywy.

38 Zdaniem powodów w postępowaniu przed sądem krajowym z zakresu zastosowania art. 7 ust. 5 dyrektywy wynika, iż przepis ten nie ogranicza się do przepisów technicznych, ale także zakazuje środków, takich jak sporne środki.

- 39 Rządy niderlandzki, francuski, fiński i norweski, podobnie jak Komisja, również twierdzą, iż art. 7 ust. 5 dyrektywy ma zastosowanie nie tylko do przepisów technicznych. Niemniej jednak utrzymują, że sporne środki nie stanowią przejawu zakazanej przez ten przepis dyskryminacji.
- 40 Z kolei zdaniem NEA, skoro pozostałe ustępy art. 7 dyrektywy dotyczą przepisów technicznych, to należy przyjąć, iż również jego ust. 5 dotyczy wyłącznie przepisów technicznych. Ponieważ sporne środki nie mogą zostać zaklasyfikowane jako środki techniczne, nie wchodzi one do zakresu zastosowania art. 7 ust. 5 dyrektywy.
- 41 Dla dokonania wykładni przepisu prawa wspólnotowego należy wziąć pod uwagę nie tylko jego treść, ale także jego kontekst oraz cele, do których zmierza uregulowanie, którego ów przepis stanowi część (zob. w szczególności wyroki z dnia 17 listopada 1983 r. w sprawie 292/82 Merck, Rec. str. 3781, pkt 12; z dnia 21 lutego 1984 r. w sprawie 337/82 St. Nikolaus Brenneri, Rec. str. 1051, pkt 10, oraz z dnia 14 października 1999 r. w sprawie C-223/98 Adidas, Rec. str. I-7081, pkt 23).
- 42 Po pierwsze, art. 7 ust. 5 dyrektywy został sformułowany w sposób ogólny, zakazując „wszelkiej dyskryminacji wobec użytkowników sieci lub kategorii użytkowników sieci”. Brzmienie tego przepisu nie zawiera zatem jakiejkolwiek wskazówki przemawiającej na korzyść ścisłej wykładni ograniczonej do przepisów technicznych.

- 43 Po drugie, z kontekstu art. 7 dyrektywy wynika, iż jego ust. 5 nie jest ograniczony do przepisów technicznych. Już ust. 2 tego artykułu przewiduje bowiem, że przepisy te powinny być niedyskryminacyjne. A zatem, jeżeli zasada niedyskryminacji przewidziana w ust. 5 byłaby ograniczona do przepisów technicznych, zasada przewidziana w art. 2 byłaby bezprzedmiotowa.
- 44 Po trzecie, co do celów dyrektywy, motyw 25 stanowi, nie przewidując jakiegokolwiek ograniczenia do przepisów technicznych, że działania operatora systemu „muszą być obiektywne, przejrzyste i niedyskryminacyjne”.
- 45 W świetle powyższego należy stwierdzić, że art. 7 ust. 5 dyrektywy nie ogranicza się do przepisów technicznych, lecz powinien być rozumiany jako znajdujący zastosowanie do wszystkich przejawów dyskryminacji.
- 46 Taki sam wniosek nasuwa się w stosunku do art. 16 dyrektywy. W rzeczywistości bowiem przewidziana w nim zasada niedyskryminacji została sformułowana w sposób ogólny i powinna być rozpatrywana w świetle art. 3 ust. 1 tej dyrektywy, zgodnie z którym państwa członkowskie powstrzymają się od wszelkiej dyskryminacji w zakresie praw i zobowiązań przedsiębiorstw energetycznych.
- 47 Odnosnie do pytania dotyczącego tego, czy sporne środki stanowią naruszający dyrektywę przejaw dyskryminacji, należy przypomnieć, że przepisy tej dyrektywy

wymagające, aby działania operatora systemu oraz działania państwa przy udzielaniu dostępu do sieci nie były dyskryminacyjne, są szczególnym wyrazem ogólnej zasady równego traktowania [zob. ww. wyrok w sprawie AEM i AEM Torino, pkt 58; a także analogicznie, w zakresie, w jakim dotyczy on art. 40 ust. 3 akapit drugi traktatu WE (obecnie, po zmianie, art. 34 ust. 2 akapit drugi WE), wyrok z dnia 5 października 1994 r. w sprawie C-280/93 Niemcy przeciwko Komisji, Rec. str. I-4973, pkt 67, oraz z zakresu obrony przed dumpingowym przywozem z państw trzecich wyrok z dnia 27 stycznia 2005 r. w sprawie C-422/02 P Europe Chemi-Con (Deutschland) przeciwko Radzie, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, pkt 33].

- 48 Stanowiący część podstawowych zasad prawa wspólnotowego zakaz dyskryminacji wymaga, aby sytuacje podobne nie były traktowane w różny sposób, chyba że takie zróżnicowanie jest obiektywnie uzasadnione (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Niemcy przeciwko Radzie, pkt 67).

- 49 Na podstawie spornych środków na rzecz SEP zostało przydzielone na zasadzie pierwszeństwa w 2000 r. 1500 MW na 3200 MW międzypaństwowej mocy przesyłowej energii elektrycznej do rozdysponowania, co stanowi 47% mocy do rozdysponowania. Maksymalna moc zastrzeżona na zasadzie pierwszeństwa na rzecz NEA od 2001 r. do dnia 31 marca 2009 r. wynosi, zgodnie z art. 13 ust. 1 Overgangswet 2000, 750 MW, co odpowiada 23,4% mocy do rozdysponowania. Zgodnie z tym, co twierdzi Eneco NV, a co nie zostało zakwestionowane, jej wniosek o przyznanie mocy na przywóz energii elektrycznej został oddalony przez TenneT na podstawie spornych środków, a w konsekwencji nie mogła ona wywiązać się z dostaw energii elektrycznej, do których była zobowiązana wobec swoich klientów na skutek liberalizacji rynku. W konsekwencji konkurenci SEP mieli odnieść poważną szkodę ekonomiczną, tym bardziej że jak to wynika z postanowienia odsyłającego, konkurencja w sektorze dostawy energii elektrycznej w Niderlandach mogła praktycznie zaistnieć jedynie w odniesieniu do energii elektrycznej wytwarzanej za granicą.

- 50 Oczywiście jest, że dostęp na zasadzie pierwszeństwa do sieci do transgranicznego przesyłu energii elektrycznej, który został przyznany SEP, a następnie NEA na podstawie środków takich, jak sporne środki, stanowi odmienne traktowanie.
- 51 Niemniej jednak NEA — wspierana zasadniczo przez rządy niderlandzki i francuski — twierdzi, że jej sytuacja nie jest podobna do sytuacji innych uczestników rynku. W rzeczywistości kontrakty międzynarodowe SEP zostały zawarte w czasie, kiedy była ona właścicielem sieci wysokiego napięcia i połączeń. Kontrakty te zostały zawarte w ramach wykonywania zadania leżącego w ogólnym interesie gospodarczym na podstawie EW z 1989 r., którego przedmiotem było zagwarantowanie zaopatrzenia w energię elektryczną w Niderlandach dla celów odsprzedaży po rozsądnych cenach.
- 52 Przed liberalizacją rynku energii elektrycznej w Niderlandach SEP była faktycznie jedynym przedsiębiorstwem uprawnionym do przywozu energii elektrycznej i powierzono jej zadanie leżące w ogólnym interesie gospodarczym, polegające na zagwarantowaniu niezawodnego i skutecznego funkcjonowania publicznej dystrybucji energii elektrycznej po możliwie najniższych, uzasadnionych ze społecznego punktu widzenia kosztach.
- 53 Tymczasem na skutek wynikającej z transpozycji dyrektywy liberalizacji rynku SEP utraciła monopol na przywóz. Rynek przywozu został otwarty dla innych konkurencyjnych podmiotów gospodarczych. W tym samym czasie, od dnia wejścia w życie EW z 1998 r., SEP przestała już być odpowiedzialna za zagwarantowanie niezawodnej i skutecznej publicznej dystrybucji energii elektrycznej po możliwie najniższych, uzasadnionych ze społecznego punktu widzenia kosztach.

- 54 W związku z tym należy zbadać, czy odmienne traktowanie, polegające na udzieleniu SEP, a następnie NEA, na zasadzie pierwszeństwa dostępu do sieci do transgranicznego przesyłu energii elektrycznej, na podstawie spornych środków, jest uzasadnione w świetle dyrektywy.
- 55 NEA, a także zasadniczo rządy niderlandzki i norweski twierdzą, że takie odmienne traktowanie jest uzasadnione okolicznością, iż SEP była zobowiązana w związku z wykonywaniem swojego zadania do zawierania takich długoterminowych kontraktów. Kontrakty te charakteryzowały się wysokimi kosztami stałymi oraz stosunkowo niską ceną za MW, tak iż mogłyby grozić NEA dotkliwymi sankcjami, gdyby nie mogła ona przywozić przewidzianych ilości energii elektrycznej z uwagi na to, że sieć do transgranicznego przesyłu nie dysponuje wystarczającą mocą. Ta okoliczność uzasadnia zastrzeżenie na zasadzie pierwszeństwa na rzecz NEA określonej mocy w odniesieniu do tej sieci.
- 56 Argument ten nie może zostać przyjęty.
- 57 Celem osłabienia pewnych konsekwencji liberalizacji dyrektywa przewiduje w art. 24 możliwość zastosowania pod pewnymi warunkami systemu przejściowego. W myśl tego przepisu państwa członkowskie mogą wystąpić z wnioskiem o udzielenie odstępstw w szczególności od rozdziałów IV i VII dyrektywy, obejmujących odpowiednio art. 7 i 16 tej dyrektywy, w sytuacji gdy z powodu przepisów dyrektywy nałożone zobowiązania lub gwarancje funkcjonowania przyznane przed wejściem w życie tej dyrektywy nie mogą zostać spełnione.
- 58 Mając na uwadze ten specyficzny przepis odnoszący się do rozpatrywania szczególnych sytuacji wynikających z kontekstu prawnego istniejącego przed

wejściem w życie dyrektywy, istnienie dyskryminacji w rozumieniu art. 7 ust. 5 i art. 16 tej dyrektywy należy oceniać bez uwzględniania tych szczególnych sytuacji.

59 Zgodnie z art. 24 dyrektywy wnioski o udzielenie odstępstw powinny zostać złożone przez państwa członkowskie najpóźniej w rok po wejściu w życie tej dyrektywy. W myśl tego samego przepisu decyzja należy do Komisji, która w tym celu powinna wziąć pod uwagę między innymi wielkość sieci i poziomu połączenia danej sieci, a także strukturę przemysłu elektroenergetycznego danego państwa członkowskiego. Ponadto przed podjęciem decyzji Komisja powiadamia o tych wnioskach państwa członkowskie, które mają również możliwość zakomunikowania jej swojego stanowiska. Wreszcie ewentualne odstępstwa w rozumieniu omawianego artykułu powinny być ograniczone w czasie i związane z wygaśnięciem danych zobowiązań lub gwarancji.

60 Królestwo Niderlandów mogło odwołać się do art. 24 dyrektywy, aby wystąpić w stosownym czasie o przyznanie na rzecz SEP tymczasowego odstępstwa od art. 7 ust. 5 i art. 16 dyrektywy, w formie wniosku o umożliwienie przydzielenia temu przedsiębiorstwu na zasadzie pierwszeństwa części mocy przesyłu transgranicznego energii elektrycznej. Jednakże Królestwo Niderlandów nie postąpiło w ten sposób a jedynie wystąpiło, i to już po upływie przewidzianego terminu, z wnioskiem o rekompensatę części strat finansowych poniesionych przez SEP w wykonaniu kontraktów międzynarodowych zawartych w ramach wcześniejszego zadania z zakresu interesu publicznego (zob. decyzja Komisji 1999/796/WE z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie wniosku o system przejściowy złożonego przez Królestwo Niderlandów na podstawie art. 24 dyrektywy 96/92/WE Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz.U. L 319, str. 34, pkt 44). Królestwo Niderlandów nie wystąpiło zatem o zgodę na sporny środek, a Komisja nie mogła wyrazić zgody na środek, o który Królestwo Niderlandów wnioskowało, ponieważ został on notyfikowany po upływie terminu.

- 61 Otóż przewidziane w art. 24 dyrektywy procedura, kryteria i ograniczenia stałyby się bezprzedmiotowe, jeżeli dopuszczono by do tego, aby państwo członkowskie mogło jednostronnie i bez zachowania tej procedury odmiennie potraktować importerów energii elektrycznej z powodów, które mogłyby wyraźnie uzasadnić przyznanie na podstawie art. 24 dyrektywy odstępstwa od art. 7 ust. 5 i art. 16 tej dyrektywy.
- 62 W rzeczywistości, po pierwsze, odmienna wykładnia wystawiałaby na niebezpieczeństwo, z naruszeniem celu dyrektywy, przejście z monopolistycznego i zamkniętego rynku energii elektrycznej do otwartego i konkurencyjnego rynku. W następstwie spornych środków dostęp do rynku dla nowych przedsiębiorców został poważnie zagrożony, a wręcz uniemożliwiony, a pozycja dotychczasowego monopolisty niderlandzkiego mogła nadal być chroniona przed konkurencją ze strony innych podmiotów gospodarczych w sposób wykraczający poza możliwości, które zostały przewidziane przez prawodawcę wspólnotowego w dyrektywie w celu pogodzenia urzeczywistnienia rynku energii elektrycznej z zapewnieniem zobowiązań zaciągniętych na mocy wcześniejszego prawa.
- 63 Po drugie, przewidziany w art. 24 dyrektywy system przejściowy służy między innymi zagwarantowaniu równego traktowania byłych monopolistów krajowych, którzy znaleźli się w podobnej sytuacji jak NEA. Takie równe traktowanie byłoby zagrożone, gdyby przyjąć, iż każde państwo członkowskie poza procedurą i warunkami przewidzianymi w art. 24 dyrektywy może uprzywilejować swojego byłego monopolistę, w celu zagwarantowania wykonania kontraktów długoterminowych zawartych przez niego przed liberalizacją rynku energii elektrycznej. Byłoby to sprzeczne z celem dyrektywy przewidzianym w motywie 12, zgodnie z którym „[n]iezależnie od charakteru istniejącej organizacji rynku, dostęp do systemu musi być otwarty zgodnie z niniejszą dyrektywą oraz musi doprowadzić do zrównoważonych wyników gospodarczych w państwach członkowskich, a więc do bezpośrednio porównywalnego poziomu otwarcia rynków i do bezpośrednio porównywalnego stopnia dostępu do rynków energii elektrycznej”.

64 Tymczasem rząd niderlandzki zwraca uwagę na to, iż przepisy art. 3 ust 3 oraz art. 17 ust. 5 dyrektywy, które w pewnych warunkach upoważniają operatora systemu do odmowy dostępu do sieci, ukazują, iż zastrzeżenie pewnej części mocy przesyłu transgranicznego energii elektrycznej niekoniecznie pozostaje w sprzeczności z zasadą niedyskryminacji. Podobny sposób rozumowania został przyjęty przez rząd fiński, który powołuje się na art. 8 ust. 2 i art. 17 ust. 5 dyrektywy, a także przez rząd norweski i Komisję, którzy również powołują się na ostatni z wymienionych przepisów oraz na art. 3 ust. 3 tej dyrektywy.

65 Artykuł 3 ust. 3 dyrektywy umożliwia państwom członkowskim, pod pewnymi warunkami, odstępnie od art. 5, 6, 17, 18 i 21 dyrektywy. Nie wymienia on ani art. 7, ani art. 16 dyrektywy. A zatem nie może on być powołany w celu uzasadnienia odstępstw od art. 7 ust. 5 i art. 16 tej dyrektywy.

66 Z kolei art. 17 ust. 5 dyrektywy stanowi, iż operator systemu może odmówić dostępu do sieci, jeśli nie dysponuje konieczną mocą, przy czym taka odmowa powinna być właściwie umotywowana. W związku z tym, biorąc pod uwagę rozważania przedstawione w pkt 56–63 niniejszego wyroku, dostęp na zasadzie pierwszeństwa umotywowany istnieniem kontraktów zawartych przed wejściem w życie dyrektywy, który został przyznany z pominięciem procedury przewidzianej w art. 24 dyrektywy, nie może zostać uznany za uzasadniony.

67 Z kolei art. 8 ust. 2 dyrektywy stanowi, iż:

„Dostarczanie instalacji służących do wytwarzania i wykorzystanie połączeń określone jest, bez uszczerbku dla dostawy energii elektrycznej na podstawie

zobowiązań umownych, włącznie z tymi, które wynikają z warunków przetargu, na podstawie kryteriów, które mogą być zatwierdzone przez państwo członkowskie i które muszą być obiektywne, podane do publicznej wiadomości i stosowane w sposób niedyskryminacyjny, tak aby zapewnić sprawne funkcjonowanie rynku wewnętrznego energii elektrycznej. Biorą one pod uwagę pierwszeństwo gospodarcze energii elektrycznej pochodzącej z dostępnych instalacji służących do wytwarzania w ramach transferu połączeń, a także ograniczeń technicznych sieci”.

68 Przepis ten nie ogranicza bezpośrednio lub pośrednio zakresu zasady niedyskryminacji przewidzianej w art. 7 ust. 5 oraz art. 16 dyrektywy. Nie można zatem skutecznie się na niego powołać.

69 W tych okolicznościach nie można się skutecznie powołać na podniesiony przez Komisję ostatni motyw dyrektywy, zgodnie z którym dyrektywa stanowi dalszy etap liberalizacji rynku energii elektrycznej i zezwala na dalsze istnienie przeszkód w handlu energią elektryczną między państwami członkowskimi. Motyw ten bowiem, sformułowany w sposób ogólny, nie może uzasadniać odstępstw od art. 7 ust. 5 i art. 16 dyrektywy.

70 Podobnie jest w przypadku powołanego przez NEA motywu 5 dyrektywy, zgodnie z którym rynek wewnętrzny energii elektrycznej powinien być wprowadzany

stopniowo. Stopniowy charakter liberalizacji wynika z tego, iż rynek powinien zostać otwarty w 2000 r. tylko dla dużych konsumentów, następnie w 2002 r. dla średnich i wreszcie dla wszystkich konsumentów w 2004 r. Taki stopniowy charakter ujęty został również w przepisach przejściowych i dotyczących odstępstw w art. 24 dyrektywy. W każdym razie ów motyw 5 nie może stanowić podstawy odstępstw od art. 7 ust. 5 i art. 16 dyrektywy.

71 Tymczasem z powyższych rozważań wynika, że dostęp na zasadzie pierwszeństwa do części mocy przesyłu transgranicznego udzielony podmiotowi gospodarczemu z powodu zobowiązań zaciągniętych przed wejściem w życie dyrektywy, jednakże bez zachowania procedury przewidzianej w art. 24 dyrektywy, powinien zostać uznany za dyskryminacyjny w rozumieniu art. 7 ust. 5 oraz art. 16 dyrektywy, a tym samym za sprzeczny z tymi przepisami.

72 Jednakże rząd fiński i NEA zwracają uwagę na fakt, że podmiot gospodarczy taki jak NEA jest uprawniony do wykonania międzynarodowych kontraktów SEP w oparciu o zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań oraz zasadę pewności prawa.

73 Zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań zalicza się do podstawowych zasad Wspólnoty (zob. w szczególności wyroki z dnia 14 października 1999 r. w sprawie C-104/97 P Atlanta przeciwko Wspólnocie Europejskiej, Rec. str. I-6983, pkt 52 oraz z dnia 15 lipca 2004 r. w sprawach połączonych C-37/02 i C-38/02 Di Leonardo i Dilexport, Rec. str. I-6945, pkt 70).

74 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem możliwość powołania się na tą zasadę jest otwarta dla każdego podmiotu gospodarczego, po stronie którego instytucja

spowodowała powstanie uzasadnionych oczekiwań. Jednakże w sytuacji, w której ostrożny i rozważny podmiot gospodarczy jest w stanie przewidzieć przyjęcie danego środka wspólnotowego, który może wywrzeć wpływ na jego interesy, nie może on powoływać się na tę zasadę w przypadku przyjęcia tego środka (zob. w szczególności ww. wyroki w sprawie Atlanta przeciwko Wspólnocie Europejskiej, pkt 52, a także w sprawie Di Leonardo i Dilexport, pkt 70).

- 75 W tym przypadku instytucje wspólnotowe nie przyjęły żadnego środka ani nie zachowały się w sposób, który umożliwiłby przewidzenie, iż stan prawny obowiązujący w latach 1989 i 1990, na podstawie którego zostały zawarte międzynarodowe kontrakty SEP, zostanie utrzymany.
- 76 W szczególności, choć w wyroku z dnia 23 października 1997 r. w sprawie C-157/94 Komisja przeciwko Niderlandom, Rec. str. I-5699, Trybunał odrzucił skargę Komisji zmierzającą do stwierdzenia, w odniesieniu do stanu prawnego obowiązującego przed wejściem w życie dyrektywy, naruszenia art. 37 traktatu WE (obecnie, po zmianie, art. 31 WE) przez prawo niderlandzkie, a konkretnie przez EW z 1989 r., która przyznała SEP wyłączne prawo przywozu energii elektrycznej, nie zagwarantował on w żaden sposób prawnego status quo na poziomie wspólnotowym.
- 77 Ponadto dyrektywa stanowi jedynie drugi etap zapowiadzanego procesu prowadzącego do liberalizacji rynku energii elektrycznej, przy czym pierwszy etap został zrealizowany w drodze dyrektywy Rady 90/547/EWG z dnia 29 października 1990 r. w sprawie przesyłu energii elektrycznej poprzez sieci przemysłowe (Dz.U. L 313, str. 30). Zgodnie z motywem pierwszym tej dyrektywy Rada Europejska na swoich posiedzeniach uznała potrzebę utworzenia jednolitego wewnętrznego rynku energii elektrycznej. Jednocześnie w swoim komunikacie z dnia 29 września 1989 r. w sprawie zwiększenia wewnątrzwspólnotowego handlu energią elektryczną:

podstawowy element realizacji rynku wewnętrznego energii elektrycznej [COM (89) 336 wersja ostateczna], dołączonym do projektu dyrektywy 90/547, Komisja przewidziała możliwość oddania do dyspozycji osób trzecich sieci przesyłowych energii elektrycznej zarezerwowanych dla monopoli krajowych lub regionalnych oraz uznała za konieczne zniesienie monopoli importowych lub eksportowych (zob. pkt 2 i 52 tego komunikatu).

78 W związku z powyższym nie można przyjąć, iż instytucje wspólnotowe wzbudziły w SEP uzasadnione nadzieje co do utrzymania monopolu na przywóz energii elektrycznej do Niderlandów lub co do przyznania prawa uprzywilejowanego korzystania z sieci do transgranicznego przesyłu energii elektrycznej do czasu wygaśnięcia zawartych kontraktów międzynarodowych.

79 Wprawdzie niderlandzkie władze publiczne przyjęły krajowe ramy prawne, na podstawie których SEP zawarła kontrakty międzynarodowe w celu wywiązania się z zadania leżącego w ogólnym interesie gospodarczym polegającego na zagwarantowaniu niezawodnej i skutecznej publicznej dystrybucji energii elektrycznej po możliwie najniższych, uzasadnionych ze społecznego punktu widzenia kosztach, niemniej jednak państwo członkowskie nie może wiązać Wspólnoty w sposób uniemożliwiający jej przedsięwzięcie lub kontynuację liberalizacji rynku energii elektrycznej.

80 Z kolei zasada pewności prawa wymaga, aby w szczególności uregulowanie pociągające za sobą niekorzystne skutki dla jednostek było jasne i precyzyjne, natomiast sposób jego stosowania był możliwy do przewidzenia dla podmiotów nią objętych (zob. podobnie wyroki z dnia 15 grudnia 1987 r. w sprawie 325/85 Irlandia przeciwko Komisji, Rec. str. 5041; z dnia 13 lutego 1996 r. w sprawie C-143/93 Van Es Douane Agenten, Rec. str. I-431, pkt 27, oraz z dnia 15 lutego 1996 r. w sprawie C-63/93 Duff i in., Rec. str. I-569, pkt 20).

- 81 Tak jak Trybunał już orzekł, nie można oczekiwać całkowitego braku zmian ustawodawczych, można jedynie zakwestionować sposób wprowadzenia takiej zmiany (odnośnie do zmiany ustawodawczej dotyczącej zniesienia prawa do odliczenia podatku od wartości dodanej w przypadku niektórych kosztów związanych z wynajęciem nieruchomości, zob. wyrok z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawach połączonych C-487/01 oraz C-7/02 Gemeente Leusden i Holin Groep, Rec. str. I-5368, pkt 81). Podobnie zasada pewności prawa nie wymaga braku zmian ustawodawczych, lecz wymaga raczej, aby ustawodawca wziął pod uwagę szczególną sytuację podmiotów gospodarczych i w razie potrzeby dostosował odpowiednio stosowanie nowych przepisów prawnych.
- 82 W tym względzie należy podkreślić, że dyrektywa zawiera przepisy umożliwiające uwzględnienie szczególnej sytuacji podmiotów gospodarczych takich jak SEP w kontekście liberalizacji rynku energii elektrycznej. W szczególności w art. 24 dyrektywa oferuje państwom członkowskim możliwość wystąpienia z wnioskiem o udzielenie odstępstw od art. 7 ust. 5 i art. 16 w odniesieniu do nałożonych zobowiązań lub gwarancji funkcjonowania przyznanych przed wejściem w życie dyrektywy. Tymczasem Królestwo Niderlandów nie skorzystało z tej możliwości (zob. decyzja 1999/796, pkt 44).
- 83 Komisja zwraca uwagę na to, że w dyrektywie brak jest obowiązku rozwiązania takich kontraktów jak międzynarodowe kontrakty SEP. Jednakże taka sytuacja nie upoważnia do naruszenia przepisów dyrektywy na tej podstawie, iż naruszenie to jest konieczne do wykonania takich kontraktów. Ponadto ich rozwiązanie byłoby tylko pośrednią i ewentualną konsekwencją dyrektywy. Poza tym dyrektywa nie przeszkadzałaby takiemu podmiotowi gospodarczemu jak SEP (od 2001 r. — NEA) w sprzedaży poza terytorium Niderlandów energii elektrycznej, do zakupu której była zobowiązana na podstawie kontraktów międzynarodowych.
- 84 NEA powołuje się ponadto na rozporządzenie (WE) nr 1228/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. w sprawie warunków dostępu do

sieci w odniesieniu do transgranicznej wymiany energii elektrycznej (Dz.U. L 176, str.1), a zwłaszcza pkt 2 tytułu „Pozycja kontraktów długoterminowych” załącznika do tego rozporządzenia, zgodnie z którym „[i]stniejące kontrakty długoterminowe nie mają praw pierwokupu, kiedy nadejdzie termin ich odnowienia”. Zdaniem NEA z przepisu tego wynika, że kontrakty zawarte przed wejściem w życie tego rozporządzenia powinny być honorowane.

85 Argument ten nie zmienia dokonanej do tej pory oceny. W istocie bowiem przepis ten, który nie obowiązywał w momencie zaistnienia okoliczności faktycznych leżących u podstaw sprawy przed sądem krajowym, pozostaje w całkowitej zgodzie z dokonaną w pkt 56–63 niniejszego wyroku wykładnią art. 7 ust. 5 i art. 16 dyrektywy, a zatem nie może on być kwestionowany. Potwierdza on jedynie w tym przypadku, że ewentualne odstępstwa od tych artykułów, przyznane na podstawie art. 24 dyrektywy, nie powinny wykraczać poza czas trwania zobowiązań podjętych w kontraktach zawartych przed wejściem w życie tej dyrektywy.

86 Rozważania te nie przesądzają odpowiedzi na pytanie: czy i w jakim zakresie takie przedsiębiorstwo jak NEA może ubiegać się na podstawie prawa krajowego o przyznanie odszkodowania za szkodę spowodowaną w tym przypadku decyzją władz niderlandzkich o niewystąpieniu na podstawie art. 24 dyrektywy z wnioskiem o odstępstwa dotyczące spornych środków.

87 Z powyższych rozważań wynika, że okoliczności przedstawione Trybunałowi w uwagach stron oraz innych zainteresowanych nie umożliwiają skutecznego powołania się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań i zasadę pewności prawa.

88 W związku z tym na pytanie drugie należy odpowiedzieć, iż:

- artykuły 7 ust. 5 i art. 16 dyrektywy nie ograniczają się jedynie do przepisów technicznych, lecz należy je interpretować w ten sposób, że mają zastosowanie do wszelkich przejawów dyskryminacji;
- artykuły te stoją na przeszkodzie środkom krajowym przyznającym przedsiębiorstwu na zasadzie pierwszeństwa moc przesyłu transgranicznego energii elektrycznej, niezależnie od tego, czy środki te zostały przyjęte przez operatora systemu, podmiot kontrolujący zarządzanie siecią, czy też przez ustawodawcę, w przypadku gdy nie uzyskano zezwolenia na te środki w ramach procedury przewidzianej w art. 24 dyrektywy.

W przedmiocie pytania pierwszego

89 Przez pytanie pierwsze sąd krajowy w istocie usiłuje dowiedzieć się, czy art. 86 ust. 2 WE powinien być rozumiany w ten sposób, iż uzasadnia on takie środki jak środki zakwestionowane w postępowaniu przed sądem krajowym.

90 Z uwagi na odpowiedź udzieloną na pytanie drugie, udzielenie odpowiedzi na pytanie pierwsze stało się bezprzedmiotowe.

W przedmiocie kosztów

- 91 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuły 7 ust. 5 oraz art. 16 dyrektywy 96/92/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 grudnia 1996 r. dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej nie ograniczają się jedynie do przepisów technicznych, lecz należy je interpretować w ten sposób, że mają zastosowanie do wszelkich przejawów dyskryminacji.
- 2) Artykuły te stoją na przeszkodzie środkom krajowym przyznającym przedsiębiorstwu na zasadzie pierwszeństwa moc przesyłu transgranicznego energii elektrycznej, niezależnie od tego, czy środki te zostały przyjęte przez operatora systemu, podmiot kontrolujący zarządzanie siecią, czy też przez ustawodawcę, w przypadku gdy nie uzyskano zezwolenia na te środki w ramach procedury przewidzianej w art. 24 dyrektywy 96/92.

Podpisy